Ч. 29. Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 15 липня 1928. Рік XXX.

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

Телеф. Редакції: 29-41.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Друкарні: 29-26.

Довкола української проблеми.

З реферату голови Укр. Парл. Клюбу, д-ра Д. Левицького, виголошеного на засіданню Центрального Комітету УНДО дня 29. червня 1928 р.

Промови, які я виголосив у закордонній соймовій комісії та на пленарному засіданні сойму при ґенеральній дискусії над бюджетом дня 30. травня ц. р. в імени і за апробатою Українського Клюбу, найшли негайно широкий відгомін в опінії політичного світа. Наше ясно означене політичне становище не сподобалося, як цього заздалегідь можна було сподіватися, не тільки Варшаві, але й Москві. Перша з них відповіла на це конфіскатою моеї промови, воліючи навіть нарушити конституцію, ніж допустити до поширення тієї промови в українських масах. Друга, тобто Москва, відповіла на неї лайкою та клеветою на сторінках своєї змонополізованої „казьонної“ преси, а попри те ще й промовою голови Ради Народніх Комісарів Української Соціялістичної Радянської Республики, Чубара, яку він виголосив дня 9. червня ц. р. в Харкові на Зїзді робітників освіти.

В нашій пресі були передруковані найбільше квітчасті місця промови п. Чубара, так що всі учасники нинішнього Достойного Збору вспіли з ними вже познайомитися. Тому наводити їх не буду. Я тільки стверджую, що пан Чубар позволив собі вложити в мої уста стільки незгідних з правдою і стільки злобно видуманих тверджень, що вже ця одна обставина звільнювалаб мене цілковито від того, щоби на таку „змістовну“ промову якнебудь реаґувати. Одначе мені і моїй партії залежить на тому, щоби український нарід не ставав жертвою обману та фальшування фактів. Отже думаю, що поступлю правильно, коли в імени Українського Парляментарного Клюбу та цілого Українського Національно-Демократичного Обєднання заявлю ще раз з цього місця, що ми як українські національні незалежники і соборники все поборювали і все будемо поборювати всяку політичну й економічну залежність України.

Щож до теперішньої Радянської України, то слід підкреслити, що чисто формальна її державність, а фактично повна політична й економічна залежність від Москви і накінець відомий, накинений їй насильно устрій з диктатурою комуністичної партії, не можуть найти ні одного прихильника серед національно свідомих і політично розвинених, демократичних кругів нашого народу. Тимбільше ми, зорґанізовані члени Українського Національно-Демократичного Обєднання, і зокрема єдині вибрані з волі народу репрезентанти української нації, не тільки не можемо, але й не сміємо погоджуватися з кольоніяльним становищем теперішньої Радянської України в Союзі Радянських Соціялістичних Республик. Нашим обовязком є протестувати проти того становища й вести боротьбу проти нього для добра українського народу. Та це не є рівнозначне з тим, щоби ми бралися валити й руйнувати все те цінне, що твориться тепер на Радянській Україні силами здорових і творчих кругів української нації — дуже часто всупереч волі та бажанню теперішніх її, за позволенням, „суверенів“-комуністів. Бож відомо, що їх завданням є „осідлати“ українську національну стихію та віхати на ній у соціялістичне, комуністичне море утопії, або іншими словами: викривити природній розвиток творчих сил української нації.

Щож до самої диктатури комуністів і щодо системи їх політики, — то перш за все вони самі поволи, але систематично банкротують і здають свої позиції. Вони крім того вижиливаються і відступають від комуністичних законів під впливом живої дійсности, під натиском невмолимих законів життя, та подаються перед непорушною стіною народніх, особливож селянських мас. Чинно їх поборювати там не треба, зокремаж не боремося і не думаємо про те ми. Найкраще і найдоцільніше навіть з педаґоґічних мотивів, щоби комуністи самі себе знищили власною політикою. До того воно неминучо йде, до того і мусить дійти, бо ще ніяка утопія ніколи в житті не здійснилася, ще ніяка, хочби й як складно збудована теорія не була в силі принятися в житті, якщо вона була суперечна з самою природою.

Тому то дивоглядним є неправдиве твердження в промові п. Чубара про те, немов то я мав у своїй промові заявитися за інтервенцією чужих сил, а головно Польщі, на українській землі, що творить територію Радянської України. В моїй соймовій промові сказав я дослівно таке:

„Ми є також найзавзятішими противниками всякої інтервенційної політики, яка мала би штучними засобами приспішити українську незалежність за Дніпром. Інтервенційна політика все родить сумнівні наслідки для обох сторін: опікунів і тих, якими опікуються. Тому ми поборювали київський похід у 1920 році, тому пересказували, що нічого доброго з нещасного варшавського договору (з дня 22-го квітня 1920 р.) не може вийти, бо дивоглядом є помагати комусь до відзискання незалежности при рівночасному підриванні тієї незалежности ганебними клявзулями. Замісць концепції на чужинецьку інтервенцію, яку проповідують слабодухи, ми висунули концепцію віри у власні сили народу і ми є глибоко переконані, що сам український нарід стихійним здвигом своїх могутніх внутрішних сил доведе до розриву з Москвою, скине з себе московську суприматію, виборе собі такий державний устрій, який відповідає його сутодемократичній структурі, а тоді допоможе й своїм землякам поза його державними кордонами“.

Далі твердить п. Чубар у своїй промові, що я, і тим самим також Український Парляментарний Клюб не маємо ніякої леґітимації (уповноваження) говорити в імени українського народу, в імени його селянських та робітничих мас. Можна всіляко дивитися на наше право забирати голос у справі всіх українських земель, розділених чотирма кордонами. Та для кожного ясно, що Український Парляментарний Клюб має далеко більшу леґітимацію говорити в імени українського народу, ніж пан Чубар. Тут не від речі буде застановитися над тим, що і кого репрезентує п. Чубар? Отже п. Чубар є звичайним ставлеником Москви, точніше: московського комуністичного партійного центру. Він навіть не репрезентує тих 177.427 зареєстрованих членів КП(б)У, тобто членів компартії з української території, бо не вони його на те становище вибирали та ставили, а назначила його Москва. Одначе, якби він навіть репрезентував і територіяльно українську компартію, то від того ще далеко до права репрезентувати цілий український нарід. Адже КП(б)У зовсім не репрезентує 25 міліонів суто-українського населення Радянської України (всього населення є тепер в УСРР 30 міліонів), і навіть у свому складі має українців у значній меншости (теоретично 49 вірс.). А вже щодо свого соціяльного складу, то КП(б)У просто іґнорує селянство, не зважаючи на величезну перевагу сутоселянського населення на Україні, бо нараховує у своїх рядах заледви 18.5 відс. селян.

Якже інакше, як протилежно представляється справа з Українським Парляментарним Клюбом! Українська Парляментарна Репрезентація — це тепер одинока репрезентація, вибрана, хоч при нечуваних перешкодах, але з волі народу на підставі рівного, загального, безпосереднього і тайного права голосування і на Українську Парляментарну Репрезентацію впало 700.000 українських селянських і робітничих голосів.

П. Чубар, що займає таке видатне становище в компартії і такий відповідальний пост у її державному апараті, повинен добре знати, що Український Клюб має право говорити в імени цілого народу. А якщо це йому не миле, то не слід йому булоб займатися перекручуванням фактів. Але дарма, він як ставленик Москви робить це зі страху перед могутнім зростом національно-державницьких почувань серед українських мас, які загрожують комуністичній партії та її політиці.

Як найбільше уваги до шкільної справи.

Шкільна справа займає у нас побіч земельної дуже важне місце. Шкільна справа відбилася також поважним відгомоном у працях Українського Парляментарного Заступництва в польському Соймі і Сенаті.

І в нас є уже мало хто такий, що не розумівби ваги шкільної справи. Одначе не вистарчить тільки розуміти. Треба безумовно нам усім так працювати, щоби нашу школу вивезти з того баговиння із тих трясавиць, в які вона попала.

Державну школу ми стратили зовсім. У шкільному році 1927/28 вже було українських шкіл — тільки 770 в Галичині і 4 на Волині. Назвати їх можна українськими, оскільки учителі або учительки були української народности. А вже зовсім зле мається справа зі школами, т. зв. утраквістичними. Коли учителі або учительки є польської народности, так тоді в таких школах наука відбувається тільки по польськи.

Приватної школи не розбудовуємо, як слід, ні щодо скількости, ні щодо якости. Головна причина у тому, що не маємо на це потрібного гроша.

Що державна українська школа не має зверхного українського характеру, це вже велика недостача. Одначе ця недостача далеко більша, що пляни навчання і виховання не підходять до життєвих потреб українського народу. Теперішня школа ставить своїм завданням: нічим не причинитися до розвитку української національної свідомости молоді, а наоборот доложити як найбільше сил, щоби бодай зверху **нащепити почування польського громадянина**. За цею головною напрямною державної школи пропадає з уваги: вміле повязання підставової освіти з освітою, подиктованою життєвими потребами народу та освітою, наказаною духовими прикметами і здібностями учня.

Приватна школа йде поневолі битим шляхом державної за одним виїмком, що носить **зверхній український характер.**

На таке обмежене становище приватної школи складаються дві причини. Перша причина, що приватна школа мусить в головному придержуватися плянів державних шкіл. Друга причина, що внаслідку повної недостачі гроша Т-во „Рідна Школа“ не має змоги обслідувати і провести такий плян науки і навчання та виховання, який потрібний для розвитку українського народу.

По що це все ми пишемо і чому про це говоримо?

А тому, бо нинішня школа мусить йти з життям у світі, котре швидким кроком посувається напеpед, посувається без нашої участи й помимо нас. Через те життя і час не працюють за нас і для нас, але проти нас. Це мусимо мати рішучо на увазі. І саме тому нам потрібно як найбільше активности на шкільному полі. Активности — це значить, зазначувати себе, **свій вплив, свою волю на розвитку української школи,** як державної так і приватної, а через неї **на розвитку цілого народу.**

Якіж вимоги ставить до нашого громадянства теперішня хвиля, щоби було видно прояви активности?

Мусимо використати всі засоби задля того, щоби: 1) довести **до скасовання кресового закона** з 1924 р. і виконуючих розпорядків до неї, виданих Грабським; 2) **привернути назад** те все на полі державного шкільництва, **що ми добули за час австрійського панування** і цей доробок **збільшити** надбанням з часів істновання Української Держави. Особливо це важне для північних земель, котрі за російських часів не мали нічого в шкільній ділянці, а за короткий час незалежного істновання розбудували українську школу.

Одначе, коли ніякими засобами не будемо в силі здійснити принаймні перше домагання, слід бути приготованими на нові рішучі кроки боротьби. І тут важну ролю відіграє наша **партійно-політична справність та дисципліна.** Напрямні нових засобів боротьби треба вже тепер обговорювати на сходинах партійної управи, переведення їх продумуючи аж до кінця. Справність і карність будуть домагатися від нас, щоби всі накази, зарядження та инші також потягнення виконувано в один раз, без вагань і без такого частого у нас: я потрапивби це краще зробити.

У відношенню до „Рідної Школи“ необхідна стало пливуча і що раз зростаюча **жертвенність.** Розбудова прив. школи мусить йти двома шляхами: кількосно і якосно. Особливо важне будувати приватні школи на північних землях, буду-

вати у всіх загрожених осередках, а перше всього на Холмщині і Підляшу. Якосно тому, що приватна школа не має йти слідом державної. Вона мусить випереджувати державну; не так випереджувати, як краще своїм прикладом виказувати, якою має бути школа для українського народу.

На перешкоді жертвенности є також кілька моментів ріжного характеру.

Перше всього: взагалі **неохота щось жертвувати.** Випливає вона з того, що дуже мало є таких людей, що радо жертвують. Раз у раз надибуємо в житті людей, що для них видати великий гріш на забаву, програти гріш в карти то-що, нічо не значить. Та не дай Боже звернутися до них, щоби дали яку лепту на певну ціль. Просто виходять тоді із себе.

А друге: цю неохоту до жертвенности підсичують тепер всякі **„ліві“ партії,** до яких причалили в останньому часі й соціялісти-радикали. Всі вони у своїх часописах накидаються мокрим рядном на українські народні установи, підсувають їм партійність та впоюють у загал погляд, що підтримка таких установ не є вказана. І знову неосвічений політично загал користає з цього арґументу й не дає гроша, між иншим і на „Рідну Школу“, бо так пишуть в ґазетах. А знайдемо й таких, котрі не вірять часописним тереveням. Але ці теревені їм на руку, бо подають причину, для якої вони можуть стриматися від жертвенности і мати чисте сумління.

З цими двома недостачами, а саме: неохотою до жертвенности та із шкідливою роботою „лівих“ сельробів та радикалів **треба зводити рішучу боротьбу.** А це можна зробити тільки в карних лавах щиро української політичної партії: **Українського Національно-Демократичного Обеднання!**

Що робили наші посли й сенатори в перших трьох місяцях істнування сойму?

ЗАЯВИ ПОСЛІВ УНДО, РАДИКАЛІВ І СЕЛЬРОБІВ.

Основну лінію нашої політики проголосив із соймової трибуни Голова Українського Клюбу д-р Дмитро Левицький зараз таки третього дня після відкриття сойму, 29. марта 1928 р. Заява ця стверджує, що Українці в числі більше шости міліонів замешкують цілу територію на сході й полудневому-сході Польщі та що ця територія на сході безпосередно межує з великими просторами, замешкалими теж від віків українським народом. На обох цих частинах української землі українці здобули вже були свою державність, але її втратили. Всетаки український нарід не зрікся своїх змагань, а Українська Парляментарна Репрезентація, вступаючи до польських законодатних установ, буде й тут боротися за ці всеукраїнські ідеали.

Поки наші посли мали ще можність проголосити цю заяву, заманіфестували вже своє становище в цей спосіб, що по офіціяльному відкриттю сойму, в якому не брали участи, ввійшли на салю з піснею „Ще не вмерла Україна“ на устах.

Декларація послів УНДО, згуртованих в Українському Клюбі, відріжняється своїм ясним і недвозначним становищем від інших декларацій, складених иншими українськими партіями.

Радикальна заява говорить дуже неясно про те, що радикали — мовляв — прийшли боронити національних, культурних і господарських інтересів народу. Така заява дає посередньо свою згоду на теперішній стан, тим більше, що радикали зразу таки проголосили, що вони „мають надію“ найти „поміч“ у польських послів із так званої лівиці, котра є чейже не менше польсько-патріотичною від усіх инших польських політичних груп!

Знову заяви послів — сельробів підчеркували інтернаціоналізм і плакали над потребую створити в Польщі польський „селянсько-робітничий“ уряд, який — мовляв — дасть щастя і волю українському (якомусь „міжнародньому“) народові.

Основні точки згаданої заяви Українського Клюбу були пізніше в дні 30. травня широко й докладно вияснені в промові голови д-ра Дмитра Левицького при т. зв. ґенеральній (загальній) дебаті над буджетом, в дні 30. мая ц. р. У цій промові казалося про широке міжнароднє значіння української справи, про відношення цієї справи до Москви й Варшави, про нашу віру у власні сили народу й врешті про сучасну загальну польську політику відносно українців. Ця промова д-ра Дмитра Левицького викликала голосний відгук за кордоном; її зреферували німецькі, анґлійські й американські найповажніші ґазети, а большевики зняли з приводу тої промови великий ґалас: сам голова ради народніх комісарів Рад. України Чубар присвятив виступові д-р Дм. Левицького велику промову, бороначи — очевидно! — московської окупації на Україні! Польська влада в свою чергу цю промову сконфіскувала у „Ділі“ та „Свободі“.

Зокрема про закордонну політику Польщі відносно України говорив голова д-р Дмитро Левицький на закордонній комісії сойму 30. мая, викликаючи обурення голови комісії князя Януша Радзівілла.

Подібну заяву проголосив із сенатської трибуни голова Сенатського Клюбу д-р Антін Горбачевський і цю заяву пояснив потім в окремій промові.

ЗАСАДНИЧА ТАКТИКА У СОЙМІ.

Принявши варшавський парлямент за один із плянів своєї загальної національної боротьби і вважаючи, що цей парлямент, при всіх своїх відомих „прикметах“, всетаки дає певну свободу слова і рухів, наші посли обороняють засадничо (принципіяльно) всі парляментарні свободи. Тому устами посла д-ра В. Загайкевича запротестували проти введення поліції на соймову салю в перший бурливий день відкриття сойму та проти заарештування послів; дальше запротестували проти помилкового арештування радикального посла Льва Бачинського і голосували проти видачі судам комуністичних послів. Український Клюб, будучи демократичним, є проти всяких замахів на парлямент. Очевидно, що одночасно бореться за поширення парляментських свобід, передусім у напрямку допущення української мови до нарад; тому внесено на зміну реґуляміну. Стоячи на становищі, що до українських громадян, від яких вимагається податків і рекрута, треба приноровлювати в цілій повноті постанови міжнародніх зобовязань і польської конституції, Український Клюб бореться за це подвійною дорогою: 1) вказує на те, що тепер діється і яка тепер є польська політика і 2) ставить виразні вимоги в ріжних справах і ріжних ділянках життя. Заспокоювання тих вимог є обовязком держави і не може бути предметом ніякого торгу.

Приноровлюючи ту саму методу до себе самих, як повноправних членів варшавського парляменту, українські посли й сенатори для самого принципу (засади) зажадали для себе й отримали належного їм по числу одного віцемаршалка сойму й сенату та головства у двох соймових комісіях (земельній і відбудови) та в одній (освітній) заступництво голови. З цієї самої причини перевели вибір одного українця (д-ра Ярослава Олесницького зі Золочева) до Державного Трибуналу, до Головної Земської Комісії (інж. Юліяна Павликовського зі Львова) та до Комісії Контролі Державних Довгів (посла С. Хруцького). Очевидно, що маючи вже в тих установах своїх людей, Український Клюб буде старатися використати практично їх по змозі для добра народу й згідно з основною лінією нашої політики.

Зазначуючи своє засадниче опозиційне становище українські посли голосували проти буджетової провізорії і проти буджету на слідуючий рік та кожну буджетову промову кінчали заявою, що будуть голосувати проти цілости буджету.

ВИЯСНЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ ПОЛІТИКИ.

Щоби виконати першу, згадану вище, частину свого практичного завдання на парляментарному ґрунті, українські посли й сенатори виступили з низкою довгих і палких, основно підготовлених та чудово виголошених промов, присвячених зясуванню тепер. стану в ріжних ділянках життя українського народу. Разом промови ці складають суцільний образ положення українського народу під Польщею в сучасний момент.

Про *адміністраційну* польську політику промовляв у соймі посол д-р Степан Баран двічі (при провізорії буджетовій і при буджеті міністерства внутр. справ), в адміністраційній комісії окремо про виборчі зловживання говорили посли д-р І. Блажкевич і В. Целевич. Український Клюб перший зголосив внесок про вибір надзвичайної слідчої комісії для розсліду виборчих зловживань і своїми голосами причинився до найбільшої поразки уряду в соймі, якою була відмова урядові на слідуючий рік цілого диспозиційного фонду 6 міліонів для міністерства внутрішніх справ.

Про *вимір справедливости* в Польщі говорив посол д-р В. Загайкевич при розгляді буджету міністерства судівництва на повному засіданні сойму, і двічі з приводу амнестії для політичних вязнів. Д-р В. Загайкевич кільканайцять разів забирав голос на засіданнях правничої і конституційної Комісії. Окремо запротестовано на повному засіданні сойму устами посла С. Хруцького проти конфіскати української національної преси, головно „Свободи“ й „Діла“. Найбільше уваги присвячено *господарським* справам. Польську економічну політику відносно українського селянина зясував подрібно посол Остап Луцький у буджетовій комісії при розгляді буджету міністерства хліборобства й потім у прегарній промові на повному засіданні сойму. Про господарські справи говорив теж посол д-р Степан Баран на буджетовій комісії, з нагоди проєкту нових ґрунтових податків промовляли посли І. Блажкевич і Кохан, про справу відбудови краю посол І. Заваликут на повному засіданні сойму і сенатор о. Татомир на засіданні сенату. Пос. Гринь Тершаковець змалював окремо злидні селян на переднівку. Цілість *культурно-освітніх* (шкільних) справ обговорили посол В. Целевич на буджетовій комісії при буджеті міністерства освіти й на повному засіданні сойму, та сенатор М. Галущинський у сенаті (промова сен. М. Галущинського була одною із найкращих, які взагалі чув польський парлямент). Відношення уряду до справ православної церкви зясував пос. С. Хруцький, справи *суспільної опіки* обговорив пос. о. пралат Л. Куницький, про польську інвестиційну політику (вкладів у підприємства, будови і т. д.) пос. д-р С. Біляк.

ЧОГО НАШІ ПОСЛИ ДОМАГАЛИСЯ?

Взагалі за час від 27. марта до 22. червня Український Клюб зголосив у соймі 98 інтерпеляцій, у сенаті 20, та 24 внески у соймі і 4 внески в сенаті. Над зголошеними внесками й у ріжних справах, чи то чисто інформаційно чи з ріжними вимогами, виступало 15 послів у ріжних комісіях, з того кількох послів по кілька разів, та 14 послів (деякі кількакратно) брало участь у дебатах на повних засіданнях сойму. З окрема перший Український Клюб зголосив внесок на амнестію для політичних вязнів і перепер негайність того внеску. І хоча потім польська соймова більшість ухвалила амнестію у куцому урядовому виді, всетаки і цього не булоби, колиб не натиск українських послів. Теж саме сталося з допомогою на засів, та з допомогою потерпівшим від бурі на Кремінеччині. Про внесок в справі виборчих зловживань ми вже згадували і ця справа товчеться ще в адміністраційній комісії, де уряд всякими способами старається справу повалити. Зголошено та переведено наглий внесок у справі подій в станиславівській українській ґімназії, яку зачинено за спротив хлопців взяти участь у польському патріотичному святі. В цій справі Український Клюб відніс повну побіду. Зголошено надзвичайно важний внесок у формі законопроєкту про зміну шкільного т. зв. кресового закона (скасування утраквізму), про заснування українського університету у Львові та про відібрання кацапам „Народнього Дому“. Ці справи прийдуть на чергу нарад в осени.

За той короткий час, який трівав сойм, наші посли робили що могли й виявили велику енерґію, відвагу й пильність, а при всьому виказували глибоку ідейність і вірність національній справі. І коли зважити, що одночасно не засипляли роботи в краю, то треба щиро й по совісти признати, що нарід не завівся, вибираючи їх своїми заступниками.

(ік.)

В Польщі буде, як бувало.

Промова д-ра СТЕПАНА БАРАНА, виголошена в польськім соймі в дискусії над бюджетом міністерства внутрішних справ дня 5. червня 1928 р.

Переходжу тепер до справи, про котру в теперішній дискусії найбільше говорено, до справи *соймових і сенатських виборів.*

Ці вибори не є славною картою діяльности теперішнього уряду. Діялися такі *надужиття,* була така *самоволя урядових чинників,* від найвище поставлених до простих постерункових, що ці надужиття останують *історичною плямою* на теперішньому уряді. Надужиття діялися всюди на цілому обшарі польської держави, як про це говорили у цій палаті речники ріжних політичних угруповань. Передовсім діялися ці надужиття на так званих „східних кресах“, на областях замешкалих українцями і білорусинами.

Територію, замешкалу українським населенням, щодо виборчих надужить можна поділити на два великі райони: на територію Волині, Полісся, Підляша і Холмщини і на округу виборчу ч. 53 Станиславів та поодинокі інші гірські повіти в Галичині. У цьому районі українська людність в часі виборів була майже *винята спід права,* тут не істнувала свобода виборчих зборів і виборчої аґітації, а виборча влада і органи державної адміністрації фабрикували масово висліди голосовання в користь Безпартійного Бльоку співпраці з урядом (1-ки).

Територія Голичини, що обіймає воєвідства львівське, тернопільське і часть станиславівського, з вимком округи виборчої ч. 53 і деяких надграничних повітів в гірських, не мала таких яркиx і масових надужить виборчих, хиба тільки в повіті борщівському, де виборчі надужиття приняли *величезні розміри.* Не маю часу наводити тепер соток і тисячів примірів виборчих надужить. Зробить це українська парляментарна репрезентація і відповідний матеріял віддасть в розпорядження окремої соймової комісії для виборчих надужить.

Згадаю тільки про найважніші надужиття.

Вже само іменовання віцеміністра Цара з поминенням всіх трьох кандидатів, представлених збором презесів найвисшого суду всупереч постановам арт. 16. уст. 3., було великим виборчим надужитям, як зрештою зазначили тут інші мої передбесідники.

Дальше нарушенням виборчої ординації було *уневажнення виборчих лист* Бльоку меншин ч. у виборчій окрузі Ряшів ч. 47, мимо первісного принятя зголошеної листи і переведення жаданих доповнень. Так само уневажнено в спосіб зовсім безправний, а навіть каригідний, листу Бльоку меншин ч. 18 у виборчій окрузі Ковель ч. 56, в котрій державна адміністраційна влада і державна поліція *стероризували* частину виборців і *вимусили* на них відкликання підписів в зголошенні листи кандидатів.

Поділ на обводові комісії виборчі переведено *тенденційно,* особливо на Волині, Поліссі, Підляшу і Холмщині, творячи такі обводи, щоби українська людність як найменше користала з виборчого права з причини віддалення часто 15 до 20 кільометрів від виборчого льокалю. Так само тенденційно укладано виборчі листи і багато українських виборців не втягнено до цих лист. Державна адміністрація думала правильно, що не всі управнені виборці здобудуться на енерґію і відвагу, щоби реклямувати своє виборче право.

Унеможливлено дальше пропаґанду при помочі *друкованого слова.* Незалежні українські ґазети, зокрема ті, що були за листою ч. 18, конфісковано безпідставно, а так само брошури і відозви за цею листою. В Луцьку заступник старости Красіцький прикликав до себе дня 8. лютого 1928 власника друкарні п. Фаліка Ріхтера і *примусив* його до цього, щоби *перестав друкувати* у своїй друкарні українську ґазету „Українська Громада“, котра аґітувала за листою ч. 18. Такі самі поручення одержали зі староства всі інші власники місцевих друкарень, наслідком чого „Українська Громада“ на час виборів перестала виходити.

Державна адміністраційна влада і поліція робили все, щоби в часі виборів не допустити на Волинь *українських аґітаторів з Галичини,* котрі там йшли на виборчу аґітацію за листою ч. 18. Їх всіх *арештовано* і відставлювано назад до границь Галичини. Також і у самій Галичині були випадки масових арештовань, передовсім в повіті долинському і борщівському, де *арештовано масово священиків, світських інтеліґентів, селян і українських робітників.* Арештовано також і держано у вязниці *кандидатів на послів* з листи ч. 18, як п. *Олексу Яворського* з Підгаєць у виборчій окрузі ч. 54 і о. д-ра Пелліха, теперішнього посла у виборчій окрузі ч. 55.

Сільську людність *тероризовано,* передовсім у цих гірських і підгірських околицях, де державні добра і де людність є залежною економічно від камеральних урядовців. Старости і урядовці староства, ціла державна поліція та інші державні уряди і люде від них залежні перебилися *виборчими аґітаторами за урядовою листою ч. 1.* Одним словом, політична адміністрація державна і поліція перестали бути чинником обєктивним, як цього жадає від них закон.

Склад виборчих комісій, окружних і обводових, утворено під кутом інтересів виборчих державної листи і вони тим самим не мали також цеї обєктивности, якої жадає від них ординація виборча. В обводових комісіях діялися часто ріжні *виборчі штучки,* при чому асистуюча виборам поліція державна і деякі члени виборчої комісії, а нераз і ціла комісія, *впливали на виборців,* щоби голосували на *одинку.* Що більше, дуже часто *впихали виборчі картки з одинкою* до рук поодиноких виборців, котрі не мали зовсім наміру голосувати на цю листу. Виборцям обіцяно тоді з боку уряду золоті гори, по виборах очевидно нічого їм не дано, страшачи при цьому опірних на випадок, колиби свої голоси віддали на іншу листу, зокрема на листу ч. 18.

В окружній комісії ч. 54 в Тернополі зайшов при самій скрутинії *нечуваний факт.* Предсідник цеї комісії, віцепрезес суду окружного Чарнецький, запросив повновласників лист і їх заступників до виборчого акту на середу дня 7. березня 1928 р. на годину 10 рано до салі ч. 8 окружного суду в Тернополі. В означенім часі зявилися повновласники поодиноких лист, між ними повновласник ч. 18, адвокат з Тернополя д-р Якимчук. Пан Чарнецький подав їм до відома тільки вислід виборів, кажучи, що комісія скінчила свою працю, розпочату вечером дня попереднього, о год. 8 рано, списала виборчий протокол і підписала вірительні листи для вибраних послів. В даному випадку не допущено всупереч виразній постанові виборчої ординації повновласників виборчих лист до акту скрутинії і в цей спосіб позбавлено тих повновласників *можности контролі,* предбаченої у виборчій ординації. Вислід був такий, що пятий мандат листи ч. 18 п. Олекси Яворського, котрий оголошено в урядовому комунікаті Польської Аґенції Телеграфічної вечером дня 5. березня ц. р., *пропав і цей мандат дістався одинці.* В який спосіб це сталося, наразі не знаємо. Українська публична опінія думає, що тут мусів зайти припадок якогось виборчого *гокус покус.* Дня 10. березня ц. р. удався я особисто в товаристві д-ра Якимчука до п. Чарнецького, щоби він допустив повновласників лист до скрутинії при виборах сенатських, нащо одержав я відповідь, що так як поступив при виборах соймових, так само поступить при виборах сенатських, це значить, *не допустить повновласників лист до скрутинії,* що і сталося. Неправдивим є твердження міністра Складковського, зложене на засіданні комісії адміністраційної сойму, що д-р Якимчуч з власної вини не брав участи у виборчій скрутинії тому, що на цей час заспав. Д-р Якимчук не брав участи тільки для того, бо початок урядовання комісії означено на день 7. березня на год 10 рано, а не на день 6. березня год. 10 вечер, про що д-р Якимчук цілковито не знав.

В цей спосіб *перевернено волю українських виборців* і зменшено в спосіб суперечний з законом українську парляментарну репрезентацію. Нас послів, вибраних волею українського народу, ці всі надужиття не відстрашують. Права українського народу будемо боронити без огляду на те, яке правительство буде правити в Польщі.

Що до особи міністра Складковського не маємо ніяких ілюзій. Є він виконавцем

системи і виконує її з цілим запалом і посвятою. За ціль свого урядовання поставив собі він зробити порядок в Польщі, жаль тільки, що порядок цей робить він *тільки на полі фізичної санації*. Як легендарний Гарун-аль-Рашид завляється він несподівано у відділеному провінціональному місточку для контролі жидівських закладів, сіючи пострах між бідними жидками.

Звляється також і на селі, але знову на те, щоби сконтролювати, чи селянин виконав його приказ і вибудував виходок на своєму обісті. Виходок мусить бути, хотяйби сам селянин мешкав досі в землянці як кертиця або борсук. Така фізична санація жидівських готеликів і місць поза хлопською стодолою є потрібна і для культурного чоловіка зрозуміла, але цю працю може виконати хто інший, не конечно міністер. Замісць цього міністер Складковський *забув зовсім про санацію моральну і політичну* і краще булоби для добра громадян, колиби міністер внутрішних справ контролював частіше політичні уряди адміністраційні і постерунки поліції і шоби учив своїх підвладних пошанування законів, обєктивности і строгого переведення постанов правних, а не шикапування людности.

До польського уряду і до особи міністра Складковського не маємо ніякого довіря і будемо голосувати проти бюджету.

Справоздання з віча.

БІБРЕЧЧИНА.

Дня 24. червня ц. р. відбулося велике віче в *Бібрці*. Реферат про політичне положення під теперішню хвилю виголосив сенатор д-р *Троян*. Звіт з діяльности Української Парляментарної Репрезентації зложив посол С. *Кузик*. Вивязалася довша дискусія, а відтак ухвалено одноголосно резолюції, що одобряють вповні тактику українських соймового і сенатського клюбу і висказано повне довіря проводові партії Національного Обєднання. Ухвалено також відповідні резолюції з протестом проти кольонізації українських земель зайшлим елементом, проти надмірного підвищування податків, а також в справі українського шкільництва. Спокій і повагу віча намагалися нарушити присутні на вічу збльоковані разом сторонники сельроб-правиці, унупуці і радикали, одначе зібрана маса національно свідомого селянства своєю рішучою поставою, стихійним відрухом наказувала цим панкам замовчати і від тоді віче було спокійне. Після віча відбувся в Бібрці концерт в память нашого Кобзаря, в якого програмі на перше місце вибився хор кодорівського Бояна. Святочну промову виголосив сенатор д-р Троян.

БЕРЕЖАНЩИНА.

Дня 1. липня ц. р. відбулося справоздавче віче, улаштоване послом В. *Целевичом* в селі *Кривому* бережанського повіту. Битком наповнені салі місцевої читальні здав посол Целевич своїм виборцям докладний звіт з діяльности Української Парляментарної Репрезентації в Варшаві. Свою річеву промову закінчив посол словами, що тільки сильна політична організація нашого народу зможе принести нашому народові кращу долю. Присутні виборці порушили болячки та кривди і в формі запитів інформували про них посла Целевича. Одобрено одноголосно діяльність і тактику Українського Клюбу і ухвалено йому, а зокрема послови Целевичови повне довіря і подяку за боротьбу в обороні прав нації.

САМБІРЩИНА.

Дня 10. червня ц. р. відбулося віче у *Ваневичах* самбірського повіту. Звіт з діяльности Української Парляментарної Репрезентації зложив сенатор о. Юліян *Татомир*. По рефераті вивязалася жива дискусія. На віче було багато радикалів, але ніхто з них не мав охоти виступити з полемікою чи критикою діяльности нашої Парляментарної Репрезентації. Коли один з громадян поставив внесення на ухвалення довіря Українській Парляментарній Репрезентації, то проти цього внесення не піднеслася ані одна рука і воно перейшло одноголосно при грімких оплесках присутніх. Відспіванням національних пісень покінчено віче.

Дня 24. червня ц. р. відбулося в *Луці* віче, уладжене сенатором о. Юліяном Татомиром. Простора саля „Народного Дому" ледви змістила численні маси нашого національно свідомого селянства. Присутні з великим заінтересуванням вислухали реферату о. сенатора і висловили повне довіря для Української Парляментарної Репрезентації, яка одна гідно боронить прав і інтересів цілої нації.

ХИРІВЩИНА.

Дня 1. липня ц. р. відбулося віче при масовім здвизі народа під голим небом в місті *Хирові*. Віче отворив місцевий організатор п. Франц *Липецький*. На актуальні теми дня промовляли посол д-р *Біляк*, а відтак о. сенатор Юліян *Татомир*. По оживленій дискусії ухвалено одноголосно повне довіря для роботи і тактики Української Парляментарної Репрезентації. Зазначено рівнож, щоби малий радикальний Клюб підпорядкував свій вузко-партійний інтерес загально-національному і обєднався в один Клюб з Українською Парляментарною Репрезентацією. Вкінці поручено, що по всіх селах слід якнайскорше основати політичну організацію під прапором Національного Обєднання, а також дати почин до організації по селах гуртків „Сільського Господаря". Грімким „Ще не вмерла" покінчено віче.

З партійного життя.

ХИРІВЩИНА.

В неділю, дня 24. червня ц. р. відбулася в селі *Росохах* у читальняному домі організаційна нарада членів Укр. Нац. Дем. Обєднання при участи парусот осіб, між якими було багато місцевих жінок. Реферат про політичне положення і про потребу одної сильної політичної організації виголосив голова Окружного Нар. Комітету Хирівщини п. Франц *Липецький*. Він також пояснив програму партії. По довшій оживленій дискусії основано місцевий партійний комітет, якого головою став заслужений діяч гром. Степан Яворський. Одноголосно ухвалено довіря для Української Парляментарної Репрезентації і напятновано шкідливу діяльність інших партій. Нарада покінчилася пізним вечером відспіванням національного гимну.

На новий шлях.

Свято Читалень у Львові.

Спів і музика зачинають бути важним організаційним чинником в культурно-освітному життю українського села. При читальнях „Просвіти" повстають не тільки хори, але й орхестри як вияв цінної прикмети українського народу — його вродженої музикальности. І ті хори та орхестри бувають звичайно осередком всего читальняного життя, головно серед сільської молоді. Розвинути цей цінний рух, поглибити його й поширити це одно з найбільших завдань головного проводу нашої просвітної організації в краю. Для невеличкого народу Естонців, що добились недавно навіть власної держави, співацька організація була десятки літ головним осередком національного відродження. Цього року Естонці влаштували в своїй столиці Таліні національне свято, в якім взяло участь 15.000 співаків і 100.000 слухачів. Є надія, що й українці доведуть колись до чогось подібного.

Першу спробу обчислення здобутків на цьому полі зробила львівська пов. філія „Просвіти", що влаштувала в неділю, 8. липня ц. р. на площі Сокола-Батька у Львові Свято Читалень, на якім появилося 16 читальняних хорів (із заповіджених 23) і 5 орхестр з найближчих околиць Львова. Були співаки з Гряди, Зашкова, Пикулович, Кукизова, Цеперова, Ляшок, Ременова, Яричова, Підборець, Лисиничі, Винник, Підберезець, Глуховичі, Гаїв, Чижикова і Скнилова, що згуртовані по два і більше сіл разом в мішані хори пописувалися під дірігентурами Д. Банаха, Білевича, М. Добрянського, М. Драгана, В. Жолкевича і Т. Крушельницького. Виступи хорів були взагалі удачні, деякі навіть дуже добрі і свідчили про велику працю хористів і дірігентів, що вспіли вивести правдиві мистецькі річи. Всі співали без нот а декотрі наслідували не без успіху наддніпрянський хор Д. Котка (Гряда-Зашків-Підбірці і Лисиничі-Підбірці). Для відміни співав раз мужеський хор (50 осіб) і більший мішаний хор (60 осіб). Останню точку (Стеценка „Вкраїно мати") відспівали всі хори в числі поверх 350 осіб! Це був величавий хор і враження зробив величаве.

Грали на переміну орхестри з Малехова, Підборець, Лисиничі, Підберезець і Микласова. Слідне було повне опанування інструментів (дутих) а орхестри з Підборець і Лисиничі виказали навіть велике вишколення.

Після вичерпання багатої програми промовив містоголова „Просвіти" д-р Брик, що висловив концертантам від головної просвітної управи признання та подяку і вказав на велике значення народньої організації на культурно-освітному полі. Всі учасники свята відспівали „Ще не вмерла Україна". На прикінці вручено всім дірігентам похвальні грамоти.

Публики було около 2500 осіб, з того половина селян. Між іншими були також гості з Канади — кількох тамошніх українців, що приїхали відвідати „старий край".

Зачувати, що Свято Читалень у Львові це початок великого культурно-національного руху в цілому краю. Незабаром мають відбутися подібні свята в повітових осередках українського життя.

Нова нагінка на українців.

Шукають за тайною військовою організацією.

Політична поліція у Львові дістала велику роботу. Має викрити тайну українську військову організацію, якій приписує новий напад на почту у Львові. Дня 3. липня ц. р. вечером пятьох замаскованих людей з револьверами впало до почтового уряду при вул. Глубокій і зажадали від служби видачі грошей. В уряді були тільки три урядники і одна з них, касієрка почала кричати на поміч. Те саме зробив одинокий з чужих людей, що находився в уряді Вайншток, агент якоїсь жидівської фірми, котрому один з напасників вирвав 26 зл. з рук. Вайнштока вибив шибу на вулицю і кликав на поміч прохожих. Це так збентежило напасників, що вони забрали з касієрці всього 5 зл. і вибігли на вулицю. Тут чекало на них замовлене авто, яким напасники виїхали за місто і розбігліся. В почтовій касі було тоді 49 тисяч зл.

Тому що напасники були в студентських шапочках, поліція забрала переконання, що нападу доконали члени української тайної організації, і то військової. Відшукали шофера, що возив напасників і по нитці мали вже дійти до клубка. Як пишуть польські газети, поліція знає вже назвиска всіх напасників, а трьох навіть арештувала, але все держить в тайні.

Дивне лише те, що поліція, хоч має учасників нападу в руках, перевела в багатьох українських домах у Львові ревізії й арештувала доси кількадесять осіб. Забирають при тім фотографії ріжних осіб, головно студентів, а навіть українських редакторів.

Де живемо?

За що закривають читальні „Просвіти" на Волині?

В останніх часах польська влада закрила багато читалень „Просвіти" на Волині. Причиною має бути те, що читальні належали до матірнього тов. „Просвіта" у Львові, що в читальняній кімнаті висіли карти України або що деякі члени читальні були одночасно членами політичних українських партій. Словом за те все, що вільно на основі законів у Галичині. На Волині за те замикають і опечатовують двері читалень і хоч минають місяці, не відчиняють їх наново, ані не передають майна читалень тим установам, які по приписам статуту повинні це майно дістати.

Отже де живе 6 мільонів українського народу, в одній Польщі, чи в двох Польщах, де обовязують ріжні закони.

Осторожно з агентами.

Наші села від якогось часу засипані хмарами всяких агентів ріжних торговельних фірм, які облесними словами, довгими сплатами а нібн низькими цінами накидаються селянству зі всякими рільничими чи молочарськими машинами, щоб лише заробити провізію чи взяти завдаток. А щойно опісля приходить ціна на сплати, проценти, судові процеси, ліцитації і т. д.

Поминаючи те, що купно якогонебудь знаряддя на око і без провірення його ужиткової вартости крие вже в собі чималу небезпеку, — наше селянство, захочене довгими сплатами, на ломацьки летить у сіти шахраїв, наражуючись на все, що розраховане тільки на його страту і загибіль. Практично довгі сплати це ніщо інше, як підвишка цін на цілу половину, при чому як купцеви, так і агентови такий труд оплатиться, бо оба вдирують селянинові незаслужено тяжко запрацьований гріш. Хмари чорних круків їдуть нині пробоєм на кишені селянства і здається, що ніщо не в силі покласти край цій злочинній роботі.

Нашому селянству треба перед такими агентами матись дуже на осторозі і все тямити, що маємо майже в кождім повітовім місті український кооперативний союз, де можна полагодити всі хліборобські потреби і засягнути у своїх людей поради в усяких непевних справах.

Нещастя по людях ходить.

ГРАДОВА ТУЧА.

З Борщівщини пишуть нам:

Дня 27. червня ц. р. о 2 год. попол. надтягнула градова туча з дощем і гураґаном понад поля і села: Іванків, Ґуштинку, Бережанку, Трійцю, Покляки, Підпилипє і крізь Збруч посунулася на Радянську Україну. В Іванкові знищила туча третину земнїплодів. Село оминула. В Ґуштинці, Трійци і Покляках всі плоди пропали цілковито. В Бережанці і Підпилипю знищила частинно.

Найгірше шаліла туча над Ґуштинкою, де господареви Оліякевичови завалила стодолу а град вибив усі гуси, захоплені на Збручі. То само ділося в Трийци і Поклякзх. Буря позривала дахи, вивертала дерева з корінням і кидала ними понад будинки. В Покляках гураґан звалив стодолу та перебив кризі машиністови, якого в безнадійнім стані відставлено до Єрмаківки. Багато людей хорує від побиття градом. Вибиті заяці по полях і птиця. Куди перейшла туча, все виглядає як пожарище. Град падав триграмний, величини шутру на гостинцях.

Між людьми плач і розпука, як прожити, щоб не вмерти з голоду.

Що чувати у світі?

Присуд у донецькім процесі. В Москві скінчився 6. липня ц. р. голосний процес 53 донецьких інжинірів і техніків, обвинувачених за ділання на шкоду радянської держави. 11 засуджено на смерть, 34 на тюрму від 1 до 10 літ, чотирох на умовну тюрму, а чотирох увільнено, між ними двох німців. Цілий світ стверджує, що процес був ведений стороннично, не було ні одного незалежного свідка і про все рішали доноси чрезвичайки. Німецькі газети пишуть, що донецький процес причиниться до ще більшого остуджения німецько-радянських взаємин та поглибить прірву, яка ділить Радянщину від західно-європейських держав. Увільнені два німецькі інжинири відкинули предложення дальшої служби в радянському промислі і виїхали до Німеччини.

Багато німецьких парляментарних послів оголосили протест проти московського присуду і взивають радянський уряд, щоби не виконував кари смерти, бо вина засуджених була тільки в уяві більшовицьких суддів.

Д-р Маріян Панчишин

виїхав на літній відпочинок, поверне і зачне приймати хорих щойно около половини серпня. 4 1—2

В Югославії прийшло наслідком стріляннини в скупштині до зміни уряду. За намовою короля теперішний уряд уступив і його місце мають занятн люде, що припинилиб боротьбу між сербами і хорватами. Король поручив скласти новий міністерський кабінет провідникови хорватської селянської партії, Ст. Радичеви, однак він відказався з огляду на свій стан здоровля. Він ще не вилічився з ран від сербської кулі. Крім того король забажав адоптувати (приняти за свої) діти по вбитім після Павлі Радичови. Влова на це згодилася і віддала королевій свого 13-літнього хлопця Павла і 10-літню донечку Ладину.

В Болгарії велике обурення викликало вбивство Протогорова. Вбили його невідомі три мужчини в ночи на вулиці в Софії. Протогоров належав до македонського комітету, що підготовляв збройну акцію проти Сербії. Часть членів є за тим, щоб акцію відложити до осени, а то з огляду на знищення від недавного землетрусу та на допомогу, одержану від Сербії, однак Протогоров цьому опирався і за те його вбили.

Новинки.

— **Політичний бандитизм.** На членів читальняного хору з Ременова, що вертали фірами із Свята Читалень у Львові, напали в Малехові (за жовківською рогачкою) поляки і грозили побоями, викрикуючи: „Ми вам лами будовашь Украінє" і т. д. Нападені мусили окружною дорогою пробиватись в своєси.

— **Зловживання при бранці.** З приводу асентеруикових надужить в Перемишли, Ярославі, Переворську і Ланцуті арештовано 126 осіб. Крім того виготовлено карне донесення проти 200 осіб, вмішаних в цю справу.

— **Бурливе літо.** Минулого тижня перетягнув понад Німеччину і західну Польщу страшний гураґан і наробив великого знищення. Скрізь повиривав дерева з корінням, позривав дахи, попевертав будинки, понищив телеграфічні стовпи і зрівняв з землею всяку ростинність. Одночасно били громи і спалили багато сіл і місточок. В Польщі згинуло кількадесять осіб, а сотки є ранених. Шкоди в худобі не дадуться обчислити. На щастя понад Східну Галичину пройшла тільки звичайна буря.

— **Три нові православні епископства** мають повстати на Волині, а саме у Володимирі, Луцьку і Берестю.

— **Гроші від еміґрантів.** Обчислено урядово, що в минулім році приспали еміґранти із заграниці до Польщі 17 мільонів долярів, 79 мil. французьких франків, 69 тисяч фунтів стерлінґів і 6 мільонів золотих. Найбільші квоти приспала Америка, головно Зєдинені Держави і Канада, звідки прийшло поверх 200 мільонів золотих. В цім році надіються від еміґрантів ще більше грошей.

— **Серед вічних ледів.** Вже нема надії на вратування останків залоги корабля „Італії", що розбився в підбігунових сторонах. Крім ґенерала Нобіле уратовано ще шведського летуна Люндборга, що лишився був на кризі. Всі інші пропали на ледових кригах. Радянський ледолім „Красін" застряг безнадійно серед криг і не може рушитись з місця. Про смерть норвежського вченого Амундзена вже ніхто не сумнівається. Він згинув разом з двома французами, упавши з літаком у море.

— **Таємнича смерть банкира.** Один з найбогатших бельгійських банкирів Левенштайн упав з літака підчас перелету понад канал Ляманш і втопився в морі. Підозрівають, що він сам відобрав собі життя наслідком великих грошевих страт.

— **Воздушні герої.** Два італійські летуни Ферарі і Дельпрете відбули літаком дорогу з Неаполю до Ріо де Жанейро, перелетівши в повітрі 7.450 кільометрів в часі 50 годин. Так довго ще ніхто не держався в воздусі. Однак за кілька днів прийшла вістка, що німецькі летуни Рістіц і Цімерман доказали ще більшої штуки, бо літали без перерви 65 годин і 16 мінут.

— **Більшовицькі свині.** У Вороніжи, Уфі та інших радянських містах викрито серед комуністичної молоді товариства, що управляли дику розпусту і займалися помширюванням всякого життевого бандитизму. В Острогожі молодіж учительської семинарії назвала себе „товариством свиній", що було зорганізоване на статуті. Засідь вкладки члени товариства давали горівку.

— **Хто убив?** В селі Трійці пов. Добромиль найдено серед корчів над рікою Вігор трупа 24-літної Катерини Музики із сусідного села Крайної. Хтось убив її сокирою і кинув в ріку. Арештовано двох парубків з Крайної, яких підозрівають в цім злочині.

— **Катастрофа на мори.** Коло берегів Чілі (полудньова Америка) затонув корабель „Анґамос", розбившись в часі бурі на підводних скалах. З людей згинуло 290 осіб, переважно робітники і військо. Уратувались тільки 4 особи.

В СПРАВІ ПИСАНКИ НА „РІДНУ ШКОЛУ“.

Взиваємо всі Кружки „Рідної Школи“, всі українські Товариства і Організації та поодинокі особи, щоби найдалі до 20. липня 1928 р. переслали сьогорічну „писанку“ до каси Головної Управи „Рідної Школи“ у Львові Ринок ч. 10., та рівночасно прислали зіставлення жертводавців.

Хто до 20. липня ц. р. не надішле готівки і зіставлення до Головної Управи „Рідної Школи“, той не увійде до загального зіставлення сьогорічної „писанки“ на „Рідну Школу“, яке по повітам і громадам виготовляє Головна Управа „Рідної Школи“.

Головна Управа „Рідної Школи“.

ПОЗІР ПІДГАЄЧЧИНА!

В місяці липни ц. р. відбудуться Сокільські свята, в таких місцевостях: Дня 12. ц. м. в НОСОВІ, дня 22. ц. м. в ГОЛГОЧАХ і БОЖИКОВІ, дня 29. ц. м. Повітове Сокільське свято в ПІДГАЙЦЯХ.

Просимо українське громадянство о численну участь.

„СОКІЛ“ в Підгайцях.

Позір Золочівщина! Дня 16. липня 1928 р. в понеділок о годині 2. пополудни в салі Т-ва ім. М. Шашкевича в Золочеві відбудуться загальні збори філії „Сільського Господаря“ в Золочеві. Взивається всіх членів золочівського і олеського повіта до численної участи в тих зборах.

— **Позір Борщівщина!** Велике справоздавче віче послів і сенаторів 54-го тернопільського виборчого округа відбудеться в понеділок дня 16. липня ц. р. в **Борщеві**, в салі Народнього Дому. — Громадяне і громадянки! Явіться численно на віче!

— **Позір Копичинеччина!** Дня 18. липня ц. р. відбудеться о год. 12-тій в пол. в салі „Народнього Дому“ в **Копичинцях** велике повітове віче. Реферувати на вічу будуть посли і сенатори 54-го тернопільського виборчого округа. — Громадяне і громадянки! Явіться численно на вічу.

Дяки, позір!

ЗАГАЛЬНІ РІЧНІ ЗБОРИ ДЯКІВ ПЕРЕМИСЬКОЇ ЕПАРХІЇ ВІДБУДУТЬСЯ В ПЕРЕМИШЛИ ДНЯ 19. ЛИПНЯ Ц. Р. Наперед відправиться Служба Божа в катедральній церкві.

Головний виділ Тов-а „Взаїмної Помочи“ дяків взиває всіх дяків явитися конче на тих зборах, щоб обговорити дуже важні справи. Українських соймових послів і сенаторів, яким незавидна доля дяків лежить на серці, а також українське духовенство проситься прибути на наради над поправою дяківського положення.

В справі виїзду до Канади.

Рільні робітники, служниці й рільні родини, які їдуть до Канади на афідавіти або без афідавітів, мусять віїхати з пристаней Европи перед 1. серпня 1928 р. Канадійські реєстраційні офіцири в Польщі вислали вже повідомлення до цих еміґрантів, для яких вони свого часу одержали затверджені поіменні вазвання т. зв. афідавіти, що як вони не виїдуть з Польщі в половині місяця липня, то вазвання ці будуться уважати за неважні. По 1. серпня ц. р. будуть могли виїхати на афідавіти тільки найблизчі свояки: батько, мати, чоловік, жінка, син, донька, брат і сестра, бо еміґранти, їдучі до цеї катеґорії свояків, не підлягають обмеженню.

Корабельні товариства будуть приймати до транспортів еміґрантів, до яких відноситься обмеження, найпізніще до половини липня ц. р. Це обмеження еміґрації має на меті запобігти безробіттю в Канаді підчас зимових місяців.

Еміґрація до Франції.

Державний Уряд Посередництва Праці комунікує, що з половині липня ц. р. відбудеться рекрутація робітництва на виїзд до Франції, а саме:

дня 13. липня ц. р. в Раві Руській і дня 14. липня ц. р. у Львові.

Запотребування виносить:

150 жінок до праці на ріллі і в господарстві.

50 робітників до копалень,

35 робітників на ріллі.

Приняті будуть мусіли *зараз* виїхати за границю, тому мусять зголоситися з бажами і мати кільканалцять золотих на юрогу до Мисловиць.

Рекрутація буде оголошена по громадах. Ті, що бажають виїхати до Франції, мають зголоситися в Державному Уряді Посередництва Праці у Львові, при вул. Кармелітській ч. 4., а в Раві Руській в Маґістраті.

Зі собою мають принести 1) *мущини:* свідоцтво моралі, цертифікат приналежности, метрику, особистий доказ або ідентичність особи, потверджену громадським урядом з фотографією, військову книжечку і дозвіл П. К. У. для осіб, котрі не покінчили 26 літ, для катеґорії А. і Б. Ті, що по скінченні 23 літ, перенесені до резерви і не є зазначене у військових книжечках, не потребують дозволу П. К. У. Неповнолітні до 21 літ мусять мати дозвіл родичів; 2) *жінки:* свідоцтво моралі, цертифікат приналежности, метрику, особистий доказ або ідентичність, потверджену громадським урядом з фотографією і дозвіл родичів на виїзд.

Всяких інформацій в тих справах уділює Товариство Опіки над Українськими Еміґрантами у Львові, вул. Городецька ч. 95. I. пов.

ДОПИСИ.

ГАЛИЧ, ПОВ. ПІДГАЙЦІ. *(Законність чи самоволя?)* Старостово в Підгайцях припинило в урядуванню заступника начальника громади в Галичи, Михайла Корпана і заборонило йому мішатися до громадських справ „з огляду на карне доходження, яке ведеться проти нього, та нарікання місцевого населення на його поведення“ — як сказано в письмі старости Ольшевського. В інтересі правди треба ствердити, що п. М. Корпана вибрано заступником війта майже одноголосно і згідно із законом та що карне доходження заряджено проти нього на основі неправдивих доносів тільки в тій цілі, щоб свідомого українського громадянина усунути з уряду. Також нарікання місцевого населення на нього є видумане і не може бути законною причиною до повисшого зарядження. В правній державі треба кермуватись законом, а не самоволею урядовців, які своїм приміром повинні показати, що закони, треба шанувати, а не натягати їх до своєї примхи.

Громадянин.

ГОРОЖАНКА, ПОВ. ПІДГАЙЦІ. **В память народніх борців.** В другий день Зелених Свят відбулось у нас святочне закопання хреста на вічну память погибшим за волю Батьківщини, при участи кількох тисяч людей з околиці. Прибули процесії з громад Товстобаби, Гнильче і Вишова. Задля звеличення походу зібралось яких три сотні козаків в однострях. Також шкільна дітвора прибула зі синьо-жовтими хоругвами. Після богослуження рушив похід на місце, призначене для закопання хреста. Тут один із священиків пояснив ціль торжества, відтак була панахида за погиблих і під кінець другий священик виголосив промову до зібраних. Ті дві короткі промови чисто релігійного характеру уважав делеґат староства з Підгаєць за дозволені програмою, зате делеґатови Філії „Просвіта“ з Підгаєць комісар староства не позволив говорити. Той сам комісар в часі цілого богослуження коло хреста був з накритою головою і тим своїм поведенням викликав обурення серед тисячної товпи. З трудом удалось відтягнути деяких з публики, що хотіли зірвати тому панкови капелюх з голови. Внесено проти него зажалення до міністерства внутрішніх справ у Варшаві. Збираючим тоді на українських інвалідів роблено трудности зі сторони влади. Згадати належить, що в нашім повіті того дня відбулось таких торжеств 25 на всіх 66 громад.

Учасник.

БЕДРИКІВЦІ, ПОВ. ЗАЛІЩИКИ. **(Культурно-освітне життя).** Наше село зорганізоване в кождім напрямі. Є кооператива з філією, молочарня, читальня „Просвіти“ і „Луг“ а всякі вибори, до громадської ради, сойму чи сенату йдуть згідно з національним інтересом. Нарід розуміє, що тільки в єдности й орґанізації сила. Нема в нас майже ні одного хлопця або дівчини, що не належали до Луга. Разом сходяться, бавляться і розходяться під наглядом самого голови всіх тих товариств, а то нашого душпастиря о. Іл. Братика. Найбільше життя кипить в читальні. Нема неділі або свята, щоб не було якоїсь культурної роботи. Аматорські представлення, проби співу, руханкові вправи, читальняні сходини, товариські забави — все те виповняє вільні від богослуження попол. год. Дня 4. червня ц. р. був Шевченківський вечір з деклямаціями, співами і музикою. Грала орхестра із села Касперовець. На особливше признання заслугує праця діріґента о. Братика, що в короткім часі зорганізував в селі і вивчив хор, який виступає тепер не тільки в своїм селі, але й в сусідних, а навіть в повітовім місті Заліщиках. Якщо у нас всюди будуть такі провідники народу і зацвите таке життя по всіх наших громадах, можна бути певним за нашу кращу будучність.

І. К.

ДОЛПОТІВ, ПОВ. КАЛУШ. *(Скарбова політика).* В нашім селі була одна трафіка, яку дістав один інвалід. Тому, що село числить понад 1000 мешканців, заходила потреба другої трафіки, о яку старався приватний крамар Микола Ганчар. По довгих старанних відповів йому скарбовий уряд, що в селі не треба другої трафіки. Тимчасом в селі основано кооперативу, яка в маю ц. р. внесла до скарбового уряду в Станиславові подання зі всіми потрібними документами о надання їй трафіки. По кількох тижнях на велике здивування всіх мешканців привіз тютюн приватний крамар Якуб Бріль, котрий хвалиться, що кооператива старається і чекає, а він тільки написав до Калуша картку і вже має трафіку. Кажуть люди, що до Бріля перекавували жидки з Калуша, щоби їхав до Калуша, бо пропаде трафіка. Бріль поїхав і на другий день був вже у него тютюн. Він потрафив ліпше переконати, кого треба, про потребу другої трафіки в селі, чим Микола Ганчар і кооператива. А нашим людям тепер наука, триматися солідарно, памятати на клич „свій до свого“ і попирати тільки свою кооперативу.

Ціни у Львові.

10. липня 1928.

Гроші. Доляр амер. 8.88, канад. 8.82, чеська корона 0.26, австр. шілінґ 1.25, лей 0.05, франц. франк 0.35, фунт. штерл. 43, червенець 25.

Збіже. Жито 47, овес 46, кукуруза 44, гречка 45, фасоля біла 65, червона 48.

Набіл. Масло десерове 5.60—80, кухонне 5, сметана 2.40, сир звичайний 1.20, яйце 13.

Овочі. Черниці (літра) 60 с., Суниці (літра) 1, полуниці (кільо) 1.80—2.50, черешні (кільо) 1—1.50, порічки 2, аґрест (літра) 1, нова бульба (кільо) 30 с.

Нові видання.

ПРО ПЛЕКАННЯ ТА ГОДІВЛЮ ДОМАШНОЇ ПТИЦІ. Написав інж. Віктор Воробець. З 50 рисунками. Бібліотека „Сільського Господаря“ ч. 50. Львів 1928. Сторін 88. Ціна 2 зол.

НАША ЗЕМЛЯ, ілюстрований суспільно-політичний і літературний журнал, ч. 6. Виходить що місяця в Ужгороді (Чехословаччина).

ЧАР-ЗІЛЛЯ, ілюстрований двотижневик, ч. 1. Виходить в Тернополи, вул. Міцкевича 9.

ОМЕЛЯН ПОПОВИЧ: **Граматичні вправи** для вищих кляс народніх шкіл, низших кляс середніх і фахових шкіл і до самонавчання. Львів, 1928. Накладом „Рідної Школи“. Ст. 96.

Оголошення.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. —За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.